

Zvezek 20.

Letnik III.

SLOVENKA
GLASILO
SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Izdajatelj in odgovorni urednik

Fran Godnik.

V TRSTU, 1899.

Lastnik konsorcij lista »Edinost«. — Natisnila tiskarna
konsorcija lista »Edinost«.

„Slovenka“

 Glasilo slovenskega ženstva.

Izhaja v Trstu kakor priloga „Edinosti“ vsako drugo soboto.

Naročnina znaša za vse leto 3 gld.; za naročnike »Edinosti« pa 2 gld.; posamezne številke se dobivajo v Trstu v tobakarni g. Lavrenčiča na trgu della Caserma po 12 kr. — Rokopisi naj se pošiljajo uredništvu »Slovenke«, naročnina pa upravnistvu »Edinosti«, ul. Molino piccolo št. 3.

Vsebina 20. zvezka:

Žalnik: Enkrát samó... — pesem. — Bogomila: Prepozno — pesem. — J. Potapenko: Brez boja. — Desimira: Lovec — pesem. — A. Križ: Babičina skrb. — Kristina: Spomin! — pesem. — Danica: Nekaj o materinskih pravicah. — Bogomila: Dva cveta... — pesem. — Hoič: Rusija. — † Karolina Syetla. — Književnost in umetnost. — Razno. — Doma.

Zaloga in tovarna
pohištva vsake vrste

od

ALESSANDRO LEVI MINZI v TRSTU

Piazza Rosario št. 2. (šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapetarijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. **Cene brez konkurence.**

Predmeti postavijo se na brod ali železnico, brez da bi se za to kaj zaračunalo.

Gričar & Mejač
Prešernove (Slonove) ulice št. 9
Ljubljana

priporočata svojo bogato zalogo

izgotovljenih oblek

v vsaki velikosti

☞ po najnižjih cenah. ☞

— MIČNE NOVOSTI —

v konfekciji za dame.

☞ Ceniki zastoj in franko. ☞

Odlikovan fotografski atelier

A. Jerkič

— v Gorici — Travnik št. 11, —

prevzema vsa v fotografsko stroko spadajoča dela. Krasno dovršene fotografije v naravni veličini 10—15 gld. po vsaki poslani fotografiji; družinske in druge skupine, razglede.

Manjše fotografije od 1—3 gld. 6 komadov z neprekosljivo, umetniško dovršenostjo izdelane na vse mogoče papirje, na porcelan, žido, platno itd.

Razglednice, lepše kakor vse dosedanje 20—25 gld. tisoč.

Pri našem upravništvu je dobiti:

AUGUST ŠENOVA:

„Čuvaj se senjske roke“

krasna povest znamenitega hrvatskega pisatelja v slovenskem prevodu.

Komad 35 kr., po pošti 5 kr. več.

SLOVENKA

GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Zvezek 20.

V Trstu, 7. oktobra 1899.

Letnik III.

Enkrát samó ...

Enkrát samó še, dete moje,
Naj s Tàbo se sestanem jaz,
V oči sanjave lepe Tvoje
Zamaknen gledam kratek čas!

Enkrát samó naj še položim
Na ramo svojo Ti rokó
Ter ginen Tèbi vse potóžim,
Kar mi toži srcè bolnó!

Enkrát samó še poljubujem
Naj usta Ti, lasé, oči,
Na to srcé Te pritiskujem,
Ki za-Te, deva, le gori!

Enkrát samó v naročju zjoče
Naj Tvojem moje se srcé,
Kropé mi lica solze vroče,
Ki iz obupa se rodé: —

Na vek slovó čem potlej vzeti,
Za Te moléč, Te blagrujoč :
Neskončna sreča Tèbi svéti,
Objèmi mène groba noč ...

Ljubomil Žálnik.

Prepozno.

Prepozno, prepozno razcvéla,
je roža jeseni ob poti ...
Prepozno, prepozno zapéla,
je tičica v gozdni samoti ...

Ta roža razcvéla je méni,
ljubavi prepozna cvetica ...
In pozna, kot tice jeséni —
ta pesen — je njena glasnica ...

Bogomila.

Brez boja.

Povest. Ruski spisal J. Potapenko. Prevel Vetušekov.

(Dalje.)

n na tak način boš delal vedno?

»A kaj jaz vem, kako bodem delal? Morda celo ne bodem delal!... No, kako napreduje tvoje delo pri Oznobinih?«

»Ne ravno slabo. Včeraj sem končal z ogljem. Danes mislim pričeti z barvami.«

»Kaj pa Olga Mihajlovna, je-li potrpežljiva?«

»O, bolj potrpežljive si ne morem želeti. Navadno se model preje utruji, nego slikar, a tu pa je narobe: jaz se naveličam, ona pa ne. To pa zato, ker pozira prvikrat. Ona je tudi tako strastna, kakor ti... To je edino, kar mi na njej ne ugaja.

»Tebi ne ugaja njena neposredstvenost, ne ugaja njeno navdušenje?« je začudeno vprašal Volonski.

»Da, vidiš, dekletu se to poda, celo krasno je, no za žensko, za ženo in gospodinjjo je to... neumestno.«

Volonski ga je pogledal pozorno ter zmajal z glavo.

»Veš kaj, Ivan Petrovič? Moje mnenje je, da v tvoji naravi ni niti trohice umetniškega!... Olga Mihajlovna! Pa kaj je prav za prav v njej nepravega? Nemara ista iskrenost, s katero se udaja svojemu srčnemu nagnenju, morda ista čistota navdušenja? A ti... Ti si — pravcati les, Ivan Petrovič. Ti ne vidiš celo take očevidne stvari, da trpi ona radi tebe, radi tvoje slave tako peklenško trpljenje! Ona hoče, da bi ti naslikal lepo sliko, da bi te pohvalili, in radi tega potrpežljivo preseda po cele ure. A ti s svojo protivno razsodnostjo vlečeš skozi zobe: »to je strast in to mi ne ugaja«... Niti njene rokavice nisi vreden!«

Volonski je izgovoril to z vidnim ogorčenjem. Mornev je poslušal in ga pogledal nekam zelo resno. Potem se je obrnil ter šel iz delavnice. Isto jutro nista imela pouka z Vladimirom Aleksijevičem. Ni še bila ura jednajsta in že je pospravil svoje barve in se odpravil k Oznobinim, dočim je običajno zahajal k njim opoldne.

Volonski je nehal delati in hodil po sobi razburjen. Ta razgovor je ostavil v njegovi duši nekaj prav neprijetnega. Prvič je bilo to, da se nikakor ni zlagal z Mornevim nazori. Prej ni zapazil tega, zato, ker se ni zmenil za njegovo umetnost. Ali zdaj vidi, da so Mornevi nazori naravnost krivi. On gleda na svojo umetnost, kakor kakšen rokodelski mojster na svojo obrt. On ne priznava

navdušenja, nima pojma, kaj se pravi, uglobiti se v ljubo delo z vso dušo; riše svojo sliko, kakor dninar, kateri ve natanjko, da mu jo je dovršiti do gotovega časa. In on slika portret Olge Mihajlovne?! On, ki ne ve, da je slika — pristno življenje, da mora dihati in govoriti, kakor živa priroda, on, imajoč za izmišljotino to, kar je sveta tajnost umetnosti. . . On slika portret Olge Mihajlovne?! Da-li more on vloviti isto tanko črto umetniške duše, ki se sveti v njenih očeh ter se z nekakim ognjenim sijajem razliva po celem nje obrazu, kadar igra na glasoviru ali govori o godbi, o čem si boDI takem, kar jo zanima? Ne, češ, to je »izmišljotina«, »tega ni« . . . In on tega ne zapazi. Njemu je nevšečno v njej baš to, kar je krasnega v tem dekletu. Kaj pač on ljubi v njej? Da li jo ljubi? Ne, »sklenil je ženiti se, izbral si je družico za življenje«. To so njegove besede in tako je tudi bilo. Olgo Mihajlovno je Mornev srečal v Moskvi, ko je imel petnajst let, a ona ni še imela deset in tedaj se ni zmenil zanjo. Srečavala sta se često, zato ker sta bila soseda, a ostala sta daleč drug od drugega. Olga je bila otrok v polnem zmislu te besede, a Mornev je bil v takih letih, ko se otroci nimajo radi, da se jih prištevava otrokom ter iščejo na vsak način družbe dorašlih, bodisi ta še tako dolgočasna.

Dve leti potem so Oznobina premestili v Petrograd, in ko je le-sem prišel Ivan Petrovič, našel je Olgo doraslo deklico, — živo, interesantno, umno in vrhu tega še umetnico, ki ima gotov zaslužek. Primoran služiti si neprestano vsakdanjega kruha, ni utegnil, pa tudi znal ni pomnožiti si znancev, in dom Oznobinih je bil edini kraj, kjer je preživel vse svoje svobodne ure. On i sam ni zapazil, kako se je privadil misli, da mu je Olga najbližje bitje na svetu; morebiti zato, ker mu je javno kazala svojo simpatijo. Izreklo se še ni, no vsa obitelj se je navadila misliti, da sta mlada človeka ustvarjena drug za drugega, in Mornev je ne vedé stopil v ulogo Olginega ženina. O tem se je govorilo, in Mihael Antonovič je pretresal vprašanje o njiju bodočem življenju, čakali so le prvega vspeha na razstavi, a za Olgo — dovršitve glasbene šole. Roditeljema se je Mornev zdel primeren ženin za Olgo Mihajlovno. Njune zahteve so bile skromne, a v Ivana Petroviča sta zaupala. »Oče njegov je — slikar; torej jim je v krvi. Vrhu tega so ga tudi v akademiji hvalili«, tako sta sodila.

Kadar se je Volonski seznanil z Oznobinimi, bila je Olga Mihajlovna že Morneva nevesta. Vladimir Aleksjejevič je premišljeval sedaj o tem in se čudil, kako je mogla Olga postati junakinja takega prozajičnega romana. Kaj je našla v njem? Res, on je lep, dober človek, pameten, vesten delavec. No, mari je to dovolj, da si že pri-

dobi zanimanje takega dekleta? Ne, ona ima gorečo dušo, fini okus, umetniški čut, in morala bi staviti bolj visoke pogoje. Kaj pa? Morda on ne pozna dobro svojega prijatelja in ni zapazil v njem kakoršne koli črte — važne, globoke, znatne, no sramežljivo skrivajoče se pod pokrovom skromnosti, a ona jo je spoznala in ocenila? Morebiti, morebiti. . . . A vsekakor je Mornev razgovor uplival nanj mučno in ni hotel takoj srečati se sè svojim tovarišem. Mornev je storil prav, da je odšel rano. Ali čemu je rano odšel? In kako čudno: Natihoma in neprijazno. . . . Ni-li bil razžaljen vsled njegovega rezkega odgovora? Ali ga je v živo zadel, ker je jako goreče govoril o Olgi Mihajlovni ter da je rekel, da ni vreden njene rokavice?

Ljubosumen menda pač ni nanj?

»A zakaj bi ne bil ljubosumen?« je premišljeval Volonski. »Olga je z menoj prijazna, midva često kramljava, včasi se goreče prepirava. . . . Zakaj ne? No. . . . Pa saj je on ne ljubi, ali pa ljubi neko izmišljeno dekle, koje mu riše njegova mala domišljija, — skromno, tiho, praktično, godno le za gospodinjstvo.

Odšel je najslabše volje v pisarno.

IV.

Mihael Antonovič je prihajal iz urada okolo štirih popoldne. Do tega časa so iz kabineta izginili že vsi sledovi tu vršечеge se dela. Mornev je pospravil stojalo ter odnesel sliko v temno sobo, kjer jo je sramežljivo skrtil. Olga je prisledla k glasoviru in se pripravljala za lekcijo. Radi slike je zdaj hodila v šolo ob večerih.

Nekoč se je vrnil Antonovič prej nego navadno domov ter dobil slikarja pri najnovjšem delu. Olga Mihajlovna je sedela v naslanjaču, naslonjena z desnico na malo mizico in podpirajoča si glavo z dlanjo. Njeno lice je bilo zamišljeno in nekam nedoločno, kakor da se je v teh minutah povsem iznebila obdajajočega sveta in v duhu živela v drugem — daljnem, neizmernem. Mornev je pogledoval nanjo ter barval po platnu. V sobi je bilo vse tiho.

Mihael Antonovič je obstal na pragu ter se zagledal v sliko.

»A—a!« je zaklical veselo. »Slednjič sem vaju vendar zalotil! Hentaj, hentaj! Pokaži, Ivan Petrovič, kako si naslikal mojo hčerko! Pokaži, pokazi«, je ponavljal, hitro jemaje obodek, a iz obodka očale. »Nu, če nisi naslikal krasotico, potem mi raje ne hodi pred oči. A—a, kako podobna! Prekrasno! Izborno! . . . Taka je Olgica! Zares, mojster si, Ivan Petrovič! Čestitam! I nos je navihan, tako, tako! Tudi podbradek z jamico; no z jedno besedo vse je, kakor mora biti! Mladič, ti si imeniten, Ivan Petrovič! Daleč pojdeš! Makovskega prekosiš!«

Opazoval je sliko od vseh strani, približaval se ter oddaljeval, in vidno je bilo, da mu je ugajala od vseh strani. Mornev je nemo in brez vsake radosti poslušal pohvale, pospravlja je palitro z barvami in kistom. Olga Mihajlovna je vstala ter stala zraven očeta. Tudi ona je gledala sliko, toda raz njeno lice ni izginila prejšnja zamišljenost, kakor da je izpremenila zgolj lego, a ni prenehala služiti za model.

Med tem časom je stopil v sobo Vladimir Volonski. To je prišlo popolnoma slučajno. Šel je iz pisarne ter sklenil kreniti k Oznobinim, pri katerih že ni bil dva tedna. Mihael Antonovič se je takoj obrnil k njemu:

»A, evo i Vladimira Aleksjejeviča! Poglejte, pogledajte, prijatelj, kako je narisal Olgico. Prav kakor da jo je vzel ter posadil na platno. A?«

Volonski je pozdravil vse ter pričel ogledovati sliko.

»Da«, je rekel, »sličnost je«.

»Istina? Tudi jaz tako pravim! Marja! Grigorjevna! Pridi sem gledat!«

No, Marja Grigorjevna je itak vsakih deset minut pogledala v kabinet ter povpraševala, kako kaj napreduje delo. Lahko je povedala, kedaj je bil narejen kakšen lik, sledila je za vsako črto, a sedaj je bila v kuhinji in se z gorečnostjo pečala z nič manje umetniškim delom — s pripravljanjem obeda.

»Pa vi, prijatelj ste nekam zelo hladnokrvno pohvalili sliko!« je rekel nekam užaljeno Oznobin, obrnivši se k Vladimiru Aleksjejeviču.

»A to je zato, ker gospod Volonski išče v sliki nekaj nebeskega, a najde pozemsko!« je dejal z ironičnim smehom Mornev.

Vladimir Aleksjejevič ga je pogledal začudeno.

Kakšen gospod Volonski?« je vprašal naravnim glasom, ki ni kazal razžalitve.

»Ker že vem, da če se govori o umetnosti, jameš se repenčiti, zato še naprej postavim granico!« je odvrnil Mornev.

»Razsodno! Zamašiti usta, pomeni — postaviti granico. Nu, torej molčim!«

Oznobin je pogledal oba začudeno. Razumel ni ničesar iz tega malega dijaloga. No, še čudneje se mu je zdelo to, da se je Mornev, prenesši sliko v sobo, jel poslavljati.

»Kako?« ga je vprašal. »Ne boš obedoval z nami, Ivan Petrovič?«

»Mudi se mi, Mihael Antonovič... Opraviti imam!« je zamrmral Mornev in kakor bi se bal, da ga ne bi pregovorili, poslovil se urno ter odšel.

»Kaj pa to pomeni?« je vprašal Oznobin, obrnivši se k Volonskemu.

»Mislim, da je rekel istino!« je odgovoril ta. »Ima res opravke...«

»Da, toda vsekakor je čudno! Kakor bi se bil razžalil.«

»Za to pa nisem odgovoren!« je menil Volonski. »Storil sem vse, kar je bilo odvisno od mene: pohvalil sem sliko. Zakaj bi bil razžaljen?«

»Nemara slika ni tako... dobra? Kaj?« je vprašal Oznobin neodločno, odkritosrčno priznavši, da se on o slikah ne razumi. »Jaz namreč vidim, da je slika podobna, ter pravim: podobna je!«

»Tudi jaz sem rekel, da je podobna; in to je istina!«

Olga Mihajlovna je stala zraven njiju molče, ne vtikaje se v razgovor, potem je neopažena odšla. Lice njeno je kazalo vznemirjenost ter je bilo bledejšo nego navadno.

Jeli so obedovati, in tudi med obedom je ves čas molčala, potem se je obrnila k Volonskemu :

»Me-li sprejmete do šole, Vladimir Aleksjejevič?«

»Z radostjo«, je odgovoril ta.

In kmalu sta stopila na ulico. Že se je delal mrak in po ulicah so hodili prižigalci z lestvicami ter zažigali svetilke. Bilo je vlažno, tlak moker, ona sta korakala nemo nekaj minut.

»Vidva z Ivanom Petrovičem se menda ne razumita prav dobro! ?« izpregovorila je poluvprašajoče Olga Mihajlovna. (Dalje prih.)

Lovec.

V dolini med drevjem zelenim
 Studenček veselo šumlja,
 Kraj njega trop srnic poskočnih
 O mraku se hladnem igra.

Ob lipovem debelu z dvocevko
 Mlad lovec oprezno stoji,
 Ko puško izprožiti hoče,
 Mu srne tuj glas prepodi.

Po strmi uglajeni stezi,
 Ki vodi po bregu od koč,
 Približa se z vrčem prstenim
 Mladenka veselo pojoč.

Ko sklone se k mrzlemu virku
 Zajemat srebrne vode,
 Pozabi na srnice lovec
 In stisne dekle na srce.

Na poti iz senčne doline
 Veselo je lovec zapel —
 Ustrelil res skočne ni srne,
 A srca je ljubico — vjel.

Babičina skrb.

Intimna slika. — Češki spisal A. Križ; preložil A. I. Benkovič.

edko je govoril za altanom, tam v gošči pri zidu, pokritem s preprogo od vinske trte; slišati je bilo, kakor čez pregrajo sosednjega vrta.

Parkrat je hitro, zvedavo prestopila in s krilom oplazila ob vejo krljike.

Naenkrat so miške za altanom utihnile, kakor bi se bile ustrašile; a ta zadrega ni trajala dolgo, v tem se je oglasil kot na pol v zadregi moški smeh in ta glas je naglo pograbil neki nedolžen predmet in govoril babici v največje začudenje.

»Gotovo, gospodična, nikomur bi ta uloga ne bila tako prikladna kakor vam.«

»Kakšna? Kako ste prišli na ...« je vprašal naiven alt in babica malo da ni v prvi slabosti vzdihnila od strmenja: bila je to Anda.

»To je umevno«, je živo govoril moški bariton in umolknil; bilo je slišati, kako ji šepetaje nekaj razlaga, kajti Andino krilo je zašumelo, kakor bi se bila naglo obrnila nazaj, proti skriti babici.

»A, tako!« zasmejala se je z zvonkim glasom, ki je vedno zvenel v njenem govoru, kakor bi vam kdo šival zlate, lesketajoče se novce. Babica je bila vsa zmešana.

»Torej naše uloge!« je mirno nadaljeval moški. »Glejte, najlepša uloga je Emina. Jaz bi igral z največjim veseljem... zaradi vas... avskultanta Krupičko...«

»Krupičko...« se je zasmejala Anda. »Smešno ime!«

»A uloga je vredna zavidanja... a to se ne sme povedati na prejšnjem«, je mladi mož dražil njeno zvedavost.

»Oh, povejte! Povejte!« je silila devojka.

»Št! Ne morem! To so efekti v igri«, se je branil on. »Ti se ne smejo pokazati... kakor rakete!«

»Ali bomo igrali?« je vprašala Anda nežno.

»Seveda; uloge so že spisane: baron Rozsypal, zlatar Mezánek, gospa baronica Julija — gospodinja Marijana...«

»Samo z Emo je težava. Obljubite... Takoj jutri pridem z ulogo«, je pristavil mladič in se spustil v dolgo zadržavani smeh. (»Zakaj se ta človek smeje?« ustrašila se je uboga gospa in po žilah ji je teklo mesto krvi samo živo srebro.)

»Tu je roka«, je rekla deklica odločno in gospa Rybova ni poslušala več. S tihim, hitrim korakom je krenila na glavno peščno stezo. Vse se ji je vrtelo v glavi. Rana je bila prehuda in pregloboka. Klobčič ji je v zamišljenosti ušel z igle in se vlekel po pesku, odvijajoč dolgo nit. A ona ni videla ničesar. Počasi je prišla gori v sobo in sedla brez moči, kakor bi jo bil kdo s kijem udaril po sencu.

III.

Kaj je to nesrečno devče zakrivilo, kaj napravilo! To je vendar neverjetno, da bi Anda... ta Anda z mačkami in punčiko, igrala v gledališču!

Stari gospe so se nervozno tresle roke in v zadregi je vlekla za ogel velikega namiznega prta, z nevidočimi, zamaknjenimi očmi gledala ta štirioglati črno-žolti prt! Zdajci ji je tako hudo postalo pri srcu, da so ji solze zalile oči.

A naslednji hip se je boleost umaknila ljutemu srdu krvi, da ji hočejo zapeljati otroka, in gospa Rybova je vstala odločno.

Šla je ven in letala za služkinjo. A služkinje ni bilo nikjer. Hropeč od netranjé grozne jeze se je spomnila stara gospa, da je dekle pri čistilnici v skednju in da bi je ne čula, naj kriči na vse grlo.

A ni se bala zaman! O, ta lahkomiselnost mater, ki mislijo samo na to, ni-li lanska moda v Pragi že pokopana! Mater, katere ne morejo izprevideti, da je gledališče glavni vzrok pogube!

Pred zgroženimi očmi se ji je razvijala v odlomkih kakor na raztrganem, nesešitem platnu grozna slika.

Stopi na prizorišče! Nastopi kakor Ema... ta malopridnež je v istini govoril o Emi »Doktorja Klause!« Tisočkrat prokleti pisatelj... zakaj ga vendar ni vzel vrag, ničemnika d' Arrongea? Da ji le malo zaploskajo, da jo le pohvali kak brezvesten, breznačajen gizdalin: njeno mimiko, vervo, ogenj... devojki se niti ne sanja o njih, izgubljena je! Pogreznila se je na gledališkem ledu!

Gospe Rybovi se je pokazala ta slika v tako živih barvah, da je videla, kako se Anda udara pod pokajoči led v ledeno vodo.

Na kaki nesrečni poti je! Obraz si bo kazila z lepotilom, nauči se pretvarjenja, intrig, laži, prevare; smehlja se bo mogla govoriti najzopernejše dvoumnosti!

»Anda! Andulka!... kako sem se varala v tebi!« je tarnala uboga gospa in nemir ji je kakor hudi duh prigoval dalje!

»Ema iz »Doktorja Klause!« Na odru ji poreče tisti grdi doktor, njen oče, ko se z materjo odpravlja na ples; »Pokaži noge!«

In ona z usmevom privzdigne krila! Z usmevom!« se je zgrozila gospa Rybova. »Take nečastne posameznosti samo zato, da ji Klaus more galoše potegniti čez plesne črevljičke. In oče odide... se je spomnila stara gospa, »mora k bolniku. Ema z materjo ostane doma. Ob desetih po noči pride ljubimec, in ko zadremlje mati poleg njega v naslonjaču, odkrije on Emi ljubezen in se poljubuje ž njo pri vratih... materi za hrbtom!«

»Kdo je ta avskultant Krupička?« je boječe stara gospa vprašala sama sebe, in raztresena, pozabljiva mislila dalje:

»Igralka! Tujim ljudem igrati... da bi se zabavali, vedno vsaki večer, v mreži samih intrig in spletk, polni vod in jam! Kaj bo pri tem z njeno nrvnostjo! Moj Bog! Moj bog, lepo veselje mi delajo na starost moji vnuki!«

Solze so ji lile iz oči in ji močile lica. Stare prsi so se ji dvigale bolešno in srce ji je utripalo žalostno in jokavo.

»A kaj naj storim? Kako naj to preprečim? Nastopiti ne sme, ne more... še pokazati se ne sme na odru!« odločila je energično.

»A kako? Kaj početi?« si je takoj pripomnila z bojazljivo malodušnostjo. »Ali naj ji to rečem? Ne! dekletu se niti ne sanja o vsi ti pogubljenosti, ne verjela bi, ne umela, in na zadnje bi jo baš to utegnilo mikati!« — Poljubovala se bo na odru. Dala se bo poljubiti na čelo! Ona, ki še ust ne zna nabrati!« — Kako mora že reči na odru: »Št? Idite k vratom — a samo na čelo! prav tiho!«

Stara gospa se je živo spominjala teh besed, katere so ji bile svoje dni v celi igri tolikokrat najbolj všeč — a takoj na to se je pomračila. (Mrmrava, predsodkov polna, obsojajoča starost ji je iztrgala iz duše staro veselje in ji tja nastlala pelina, počasi, skrivaj tako da stara gospa niti ni opazila, kako lahko v komediji življenja pridemo na to, da obsojamo uloge, katere smo še včeraj igrali s strastjo).

Nobenega izhoda ni imela. V sebi je morala skriti to skrivnost.

S tem spoznanjem je vsa soba okoli starke nekako potemnela. Okna so bila kakor zaprašena, od dežja oslepela; vzduh poln rezkega gnojnega duha, vse ji je legalo na prsi in žalost ji je tolovajsko objela dušo. Strop in stene so padale na njo; najrajši bi bila pobegnila.

Šla je ven in s počasnim korakom krenila za hišo proti skednju. Ko je zamišljena zavila okrog ogla, je začula nagle, bežeče korake in privihrala je Katrica, vratolomno bežeča domov. Obilni prah ji je bil počrnil potni obraz, v prašnih laseh so ji pod robcem viseli ječmenove rese. Dekle je globoko dihala.

»Dober dan Bog daj!« je zahropla in skoro prevrnila staro gospo.

»Čegav je ta vrt poleg vas ... na desni?« je naglo vprašala gospa Rybova.

Dekle je debelo pogledalo in obstrmelo.

»Sliši-li?« ... je nestrpljivo ponovila gospa.

»Blažkov ...« je šepetaje odgovorila Katrica in strmeč pogledala staro gospo.

»A kaj je tisti Blažek?« je jezno izpraševala gospa Rybova.

»Blažek?« je ponavljalo ubogo dekle, ne da bi kaj umelo.

»Neumnica — tisti mladi?« Gospe Rybovi je kar migalo v roki od razburjenosti.

»Tisti? Profesor ... ali pa doktor ...« je zastokalo dekle.

»Ali še študira?«

»Študira ... uči se ...« je potrdila služkinja.

»Torej dijak ... učenec ... rogała se je zaničljivo stara gospa, a dekle je prepričano ponavljalo čisto mirno: »Ne! profesor ... doktor!«

»Lep profesor! Ubogo dekle! Čisto izgubljena! Saj sem rekla, da je gledališče poguba«, je mislila gospa.

Starka se je počasi obrnila in ne zmeneč se dalje za Katrico, ki je s tajno grozo, ne da bi kaj umela, polagoma šla proti domu, prišla do vrat in se s težavo vlekla po omajanih stopnicah.

IV.

Krasen avgustov večer je gledal na pokrajino kot skozi rdeče steklo. Celi vrt je bil preplavljen od te rubinaste svetlobe. V tej rdečici se je listje dreves čudno prelivalo v temno barvo, in drevesa so stala nepremično, pobožno, kakor ljudje v cerkvi. Vsa okolica je imela nekaj nenavadno krasnega.

V tem sentimentalnem razpoloženju dneva je togepolna starka zamišljena zašla k altanu.

In glej! Čudo na čudo! Tista dva glasa sta se slišala zopet. Sapa je zastala v prsih gospe Rybove.

»A kdaj sem vam obljubila?« je koketno vprašala Anda.

»Ko sva se ločila ... veste, ko sem rekel, da prinesom ulogo ...«

»To ulogo!« zasmejalo se je dekle veselo in smeh je zvenel kot otročji kraguljčki.

»Toda ...« je naenkrat pričela ravno, strogo motreč svojega sosoda. »Veste-li, da je greh, tako delati se ...«

»Moj Bog ... v zadregi prične človek govoriti o čemerkoli,

ako čuje, da se nekdo plazi v bližino, da bi slišal, česar ni treba...» se je zagovarjal mladec.

»Česar ni treba!« se je razvnela devojka in nagajivo vrgla vanj črno jagodo krljikovo.

»Le toliko pravim, da je greh, danes obljubiti, a jutri ne izpolniti — «

»Tiho, porednež!«

»Rajši pričnem o gledališču, o knjigah, o čemerkoli...« se ja branil mladec.

»Zapeljivec. potuhnjenec!« in Anda je znova vrgla vanj jagodo, da se je komaj ognil...

»... a kadar pride čas, ko je tiho, ko ni nevarnosti... je nadaljva l neustrašeni junak... in z zida se je odlomilo kamenje, kakor bi se bil kdo nagnil, ali preskočil.

»Niti besede več!« mu je zagrozila vsa kipeča.

In nastala je tišina. Govoril ni niti on, niti ona; stara gospa ni slišala niti diha.

»Vi porednež! To ni bilo na čelo, kakor stoji v ulogi«, jezil se je lepi alt.

»Saj ne igrava na odru...« je z usmevom odgovoril bariton... in stara gospa ni slišala več. Mogoče, da je Anda hotela kričati, groziti, jeziti se, a bodisi, da ji je jeziček pozabil vse besede, bodisi da je zdajci nekdo stopil k nji tako tesno, da je vse besede umel le on sam, tako nepopisljivo tesno prav čisto do ustnie... stara gospa ni slišala prav ničesar več.

Tiho, pazljivo se je splazila od altana. Niti pesek ji ni škripal pod črevlji, še trava ni šumela. A v njenem obličju je sedaj odseval ves ta krasni, srečni avgustov večer, babici so se sanjavo stisnile oči in iz njih je kot solnce skozi oblak sevala radost.

»Hvala Bogu... to je samo ljubezen! Ne igrata gledališča, ne igrata! In kako sem se motila, da ne zna niti ustec nabrati!«

Spomini.

III.

Zvezdice so že dremale,
mesec šel je za goro,
jaz še vedno sem čakala...
tebe pa le ne bilo.

Ko rudel je tam na jutru
solnca zlatega sijaj,
v bele sem blazine glavo
naslonila jaz tedaj...

Spanec mučen mi je iegel
na utrujene oči —
ker zaman sem koprnela
jaz po tebi sred noči.

IV.

Po daljnih krajih, krajih tujih
so misli moje begale,
povsod so ljubčeka iskale,
po njem so poizvedale.

Hitele so po ravnih cestah
in preko širnega morja —
skoz tihе so vasice plule,
čez skalnate vrhe gora...

Utrujene in preotožne
so povrnile se nazaj —
nad njimi plakala je duša,
oh plakala zakaj... zakaj?!

Kristina.

Nekaj o materinskih pravicah.

Spisala Danica.

Okler je bila ženska pod oblastjo moževo, je bil on jedini pravni varuh svojih otrok. Najbolj izražena je bila ta oblast pri starih Rimljanih, kjer je bil gospodar, — pater familias tako rekoč vladar v svoji hiši z neomejenimi pravicami. On je smel odločevati čez ženo in otroke, on jih je smel kaznovati po svojem spoznanji, da, celo njihovo življenje je bilo v njegovi roki, kajti imel je pravico kaznovati uporne ude svoje obitelji celo sè smrtjo.

To barbarično stanje se je popboljšalo nekoliko v srednjem veku. kajti vzela se je očetu vsaj pravica čez življenje svoje rodbine. Vendar je pa ostala žena — mati še popolnoma izključena od vseh odgojevalnih in odločilnih pravic nad svojo deco.

Šele naše stoletje je pripoznalo tudi žensko sposobno za vzgojo svojih otrok, ter se ji je dovolilo večjih pravic, nego jih je imela do sedaj. Zato pa dandanes tudi ne govorimo več izključno o očetovi oblasti, marveč o oblasti starišev.

Vendar pa zakon še ne pripoznava ženski do cela istih pravic čez svojo deco, kakoršne ima mož. Dokler sta živa obadva, oče in mati, se vam sicer razlika še v toliko ne pokaže; zdaj velja istinito oblast starišev (torej obeh), in materina beseda je prav tako tehtna, kakor očetova. Kakor hitro pa umrje eden od starišev, takoj moramo spoznati, da pred zakonom ne velja mati za isto kakor oče.

Ako umrje otrokom mati, ostane oče jedini njihov varuh, brez ozira na to, je li za vzgojo svojih otrok sposoben ali ne. In kolikokrat ni! Vse drugače, ako umrje oče. Materi zakon ne pripoznava zmožnosti oskrbovati svojo deco sama, marveč jim postavlja varuha, jeroba, ki ima od sedaj do polnoletnosti otrok vso oblast v rokah. Akoravno ostanejo otroci i nadalje pri materi, pod njenim nadzorstvom, vendar ona ne sme ukreniti ničesar brez posebnega dovoljenja jerobovega.

Tu vidimo čisto nenaravno, vsaki civilizaciji v obraz bijoče dejstvo: lastna, krvna mati mora odstopiti svoje naravne pravice tujemu človeku, kojega postavlja sodišče po svoji volji.

V drugih kulturnih državah — vsaj v Nemčiji — so sicer uže odpravili ta ostanek barbarizma prejšnjih dob. Spoznali so, da je mati prav tako sposobna vzgajati svojo deco kakor oče. Spoznali so pa tudi, da je mati svojim otrokom bližja, nego katerikoli si bodi varuh. Sodišče postavlja otrokom jeroba le tedaj, ako n. pr. mati to sama zahteva; ali ako je oskrbovanje premoženja jako zamotano in težavno, ali pa če se mati v drugič omoži, ter bi se zamogla vsled tega vdati preveč moževemu uplivu na škodo otrok. Vendar ima pa prvo besedo i sedaj še mati in varuh jej je le na strani kot svetovalec.

Tako drugje.

A pri nas se moramo še vedno boriti sè starimi, podedovanimi institucijami, ne glede na to, če zadostujejo še duhu časa, ali ne. Seveda, dokler velja ženska za inferijorno, odvisno bitje, niti ne moremo pričakovati nič boljšega. Toda mislim, da so pridobitve ženskega oslobojenja v zadnjih letih dosti dokazale, da je ženska duševno baš tako obdarjena, kakor možki. In v pričo teh pridobitev bi bil res skrajni čas, da pade i ta kitajski zid zastarelih predsodkov.

Saj se pa tudi nikakor ne da opravičiti sistem jerobov. Ali se imamo morda nadejati, da se bode varuh, ki le po sili opravlja svoj posel, bolje potegoval za otroke, za njihove interese in pravice, nego lastna, rodna mati, koja veže krvna vez? Ne, to je naravnost brez smisla. Ravno nasprotno pa moremo prav često opazovati, da iščejo varuhi pri je robstvu le svoj lastni hasek, zlorablajoč podeljeno jim oblast.

A mati je brezpravna!

Ali se nam je morda bati, da bi mati v slučaju zopetne omožitve mogla tako do cela pozabiti svojih otrok iz prvega zakona, da bi to škodilo njihovim interesom? Mislim, da s te strani ne pride baš veliko zla.

Zakaj se pa nič ne bojimo za one otroke, kojih oče se v drugič oženi; zakaj pa oni ostanejo mirno pod njegovo oblastjo? Saj je vendar obče znano, da se očetje prav često in prav radi vdajajo vplivu druge žene in ne ravno v redkih slučajih prav na kvar otrokom prvega zakona. A v takem slučaju se zakon ne čuti poklicanega braniti osirotele otroke.

O zločestih mačehah pojejo uže stare pesmi, med tem ko zločestega očima skoraj da ne poznamo. Zakaj? Zato ker tvori prava mati živo vez mej otroci prvega zakona in njihovim drugim očetom. Ona vblaži nasprotstva, zastopajoča pravice svojih otrok. Mačeha pa nima tistega nežnega, materinskega čuta za otroke svojega moža. Njeni otroci in otroci prvega zakona tvorijo pri njej ostro nasprotje, in mož, dasi pravi oče, zapade le prečesto do cela vplivu svoje druge žene, nasprotujoč naposled lastnim otrokom. In to je prav vsakdanja prikazen.

A vendar odreka zakon materi pravico varuštva nad svojimi otroci, med tem ko jo podeluje očetu.

Ničev je tudi odgovor, da so ženskam preveč tuja pravna vprašanja, sploh vse, kar se tiče javnega življenja. Seveda morajo i ostati nevedne in neizkušene, ako jih postavimo pod kuratelo, pod večno varuštvo. Kje naj si pa dobe potrebne rutine, ako ne v življenju samem? Dajte ženski istih političnih pravič kakor možu in kmalu bo i njeno javno nastopanje v pravnih zadevah isto tako jasno in določeno, kakor možovo.

Dandanes, ko se ženska vendar že nekoliko slobodnejše giblje, ji smemo izročiti brez skrbi tudi varuštvo njenih otrok, ne da bi škodo trpel kateri koli del. Čudim se pa le, da so glasovi v tej zadevi tako redki. Ženske se potegujejo z vso vnemo za razne doktorate in diplome, a na to, kar jim je najbliže, pravic nad lastno krvjo so morda pozabile. Morda zato, ker se vrše v tišini, od sveta neopažene in pozabljene? To bi bilo pač neopravičljivo. Iskati si moramo tedaj blažjega vzroka. Nadebudno, krepko ženstvo, ki stremlji k višinam človeštva, pač ne misli na udovstvo. Preveč čuti pulziranje lastnega življenja, da bi moglo misliti na smrt. In vendar je v naši državi okoli 2 milijona udov, kojim treba pomoči do njihovih pravic. Prav tako pa tudi mislim, da ta korak, dasi tih in na zunanje ne-

opažen, bi bolj pomogel k obćenemu napredku ženskega stališča sploh, nego najefektnejši skok na naj si bodi kateri koli oder modrosti.

Zato bi pa tudi priporočala prav toplo prvoboriteljicam ženskih pravic, potegovati se za materinsko pravo, po kojem bi imela mati, kakor oče, popolno oblast nad svojo deco, brez najetih varuhov po sili.

O p. Ako se ne motim, se bavi dunajski »Frauenverein« tudi s tem vprašanjem ter si ga je postavil na dnevni red.

Dva cveta...

Lej tam dva cveta
sredi gredic,
dva cveta snežnobela!

Mimo poleta
veselih lic
beli metulček — brez dela.

V cvetko se prvo vsedel je...
z nje se medu najedel je —
V čašico drugo je poletel...
pa je cvetici — srcece vzel — —!

Lej tam dva cveta —
prazna cveta...
beli metulček —
pa dalje poleta...

Bogomila.

Rusija.

Po Ivanu Hoiču, posnela Mária.

(Dalje.)

Rusija je središče maloruskega plemena. Malo-Rusi žive v velikem delu južne Rusije, v vzhodnej Galiciji in v Bukovini ter v severno-vzhodnej Ogorskej. Maloruski jezik je rusko narečje ter ga tudi sami imenujejo ruski jezik. V šolah, uradnih in v vsem javnem življenju gospodari velikorusko narečje, koje je zajedno književni jezik vsega ruskega naroda.

Kozaki so večidel Malo-Rusi, bivajoči v nepreglednej stepi med Veliko-Rusi in Tatari. Kozaki imajo v borbi s Tatari in s Turki neprecenljivih zaslug za Poljsko in za Rusijo. Želja za slobodo je storila, da so Kozaki vedno budni; dan in noč stražijo na straži (vzvišeno mesto) ter z ognjenim znamenjem javljajo drug drugemu, da prihaja neprijatelj. Kdor želi Kozake dobro poznati, mora poznati kozaške pesmi, v kojih se zrcali kozaška duša.

Veliki poljski pesnik Mickievič imenoval je Ukrajinske poljane kraje slovanskega lirskega pesništva. Lirske kozaške pesmi so polne globokih čustev in nenavadne nežnosti. Kozak, sedeč kraj svoje kolibice, sanjaje molče prisluškuje hrzanje konj, ki se pasejo na stepi, on sluša, kako kukavica kuka, kako prepelica pedpedika, in krokarji krokajo.

Domotožje Kozakovo po njegovej ljubljenej stepi je gotovo večje nego domotožje Švicarjevo za njegovimi gorami. Ko se Kozak razstavlja s svojim domom, jemlje sè sabo na svojih prsih sliko svojega svetnika — patrona — in pest zemlje. To mu je uteha v tujini ter umirajoč od neprijateljske roke, poljublja prah svojega doma.

Belo-Rusi bivajo na zapadu Veliko-Rusov v gubernijah Vitebskej, Mogiljevskej in Minskej. Nekateri trdé, da jim izvira ime od bele obleke, v katero se oblačijo po zimi in po leti. Oni so potomci starega slovanskega plemena Kriviča, koje je bilo jako konservativne narave in osamljeno. Taki so Belo-Rusi še dandanes. Oni so miroljubni, delavni in dobrodušni. Žive prav resno, ker jim je zemlja glinasta, polna jezer, močvirij in nepreglednih gozdov, pravi »Eden« za lovce na medvede. Tudi podnebje je vlažno in nezdravo. Belo-Rusi so več stoletij mnogo trpeli pod poljskimi plemiči in pod židovi. Belo-Rusi so srednje rasti in svetlo-plavih las.

Poljaki, katerih živi v Rusiji okoli 10 milijonov, so srednje visokosti, vitkega stasa in lepe rasti, čisti Slovani. Odlikujejo se v tem, da vse prav naglo razumejo, s prirojenim čustvom za vse, kar je lepo, sè živim zanimanjem za estetske oblike, z uljudnostjo in fineso. Oni so Francozi med Slovani. Njihova »mazurka«, narodni ples, je razširjena po vsem svetu a nikjer se ne pleše s takim ognjem, kakor jo pleše Poljak. Razven kmetskega stanu, ki je do naj-novejšega časa strašno trpel v siromaštvu in koji je še le po poslednji organizaciji pod Aleksandrom II. jel živeti bolj človeški, ter razven meščanov po mestih je v ruskej Poljski izredno mnogo plemenitašev. 1% vsega poljskega naroda je plemičev a v nekdanji kraljevini poljski je bilo kar 120.000 plemenitaških rodbin. Te nenaravne razmere so nastale vsled tega, ker so poljski kralji po srečnih vojskah poje-

dinim vojaškim oddelkom podeljevali plemstvo; tako je n. pr. kralj Sobjeski po srečni osvoboditvi Dunaja povzdignil vse svoje konjištvo v plemenitaški stan. Po tem takem je vsak kmet lahko pripadal k plemstvu, žlahti.

Od Slovanov živi v Rusiji še nekaj Bolgarov, Srbov in Čehov.

Židje, koji žive v Rusiji, zovejo se v zapadnej Evropi obično poljski židje, ker bivajo večinoma v ruskeje Poljski in v sosednih južnih in južno zapadnih krajih. Na licu poljskih židov se jasno vidi azijsko pokolenje. Črte lica so izrazite a pravilne. Odlikuje jih osobito krivi nos; oči so velike, temne in žive, lasje črni, redkokdaj rdeči, a barva lica je rumenkasto-bleda. Dočim se židje v ostalej Evropi po svoji noši nikjer ne razlikujejo od kristijanov, obdržali so ruski židje do današnjega dne svojo posebno nošo, s katero se razlikujejo od ostalih prebivalcev ruskega carstva. Svojih verskih običajev in predpisov se poljski židje drže mnogo bolj nego židje v zapadnej Evropi. Po zakonu je dovoljeno poljskim židom trajno bivanje v gubernijah zapadne in nove Rusije; v ostalih krajih Rusije smejo bivati le oni židje, koji imajo za državo kakove zasluge, znanstveno ali umetniško naobraženi ali ako spadajo med imovitejše trgovce ali če izvršujejo kakov poklic.

V Poljskeje je $\frac{1}{3}$ vseh prebivalcev židov. Tam imajo cela mesta in vasi. Nikjer se pa židje ne pečajo s poljedelstvom.

Oni jemljejo v zakup krčme in uničujejo veleposestnike, koje zavajajo na pijančevanje, nudeči jim oderuška posojila, s katerimi prihaja pomeščikovo premoženje v židovske roke.

Kjer so razsipni, brezbrizni in lahkoumni posestniki dali svoje zemlje židom v zakup, so posestniki prav kmalo osiromašili, a židovi so postali bogataši.

Trgovina je židu najmilejši posel. Tu ume on razviti vsa sredstva bistrega uma in svoje zvitosti, V manjših trgih in mestih je vsa trgovina v njihovih rokah tako, da ne moreš o židovskih praznikih ničesa kupiti. Vendar dospejo iz vse velike židovske mase v Rusiji le nekateri do velikega bogastva in blagostanja, dočim jih večina izredno strada. Po stacionem izvestji so židje v guberniji Grodno najsiromašnji med vsemi prebivalci v Rusiji. Obitelji, obdarovane z mnogobrojnim potomstvom, žive v največji bedi — po tri rodbine v enej sobi. V guberniji Kovno so židovi rokodelci, kojih rodbine trpe ves dan glada, dokler ne prinesejo na večer očetje del svojega težko prisluženega plačila. V malih mestih, kjer ni po ulicah tlaka, sedi židovska odrasla mladež pred vrati častnikov in uradnikov, čakajoča, da jih prenese za nekoliko kopejek čez visoko blato.

Ruska vlada je hotela večkrat odpomoči tej bedi ter dala tem židom 30.000 desetini zemlje za poljedelstvo. Toda vse zaman, žid ne more po svojej naravi biti poljedelec. Židovske naselbine so najubožnejše v vsej Rusiji, ter izgledajo kakor po potresu; hiše razpadajo, a med njimi se vlečejo suhe, mršave prikazni v dolgih črnih plaščih, raztrganih čevljih, prave slike strašnega gladú.

Kljub pokvarenosti in nepopisni bedi vidijo se vendar tudi pri ruskih židih one vrline, koje so židom lastne nad drugimi narodi. Drže se, rekli bi, prav z neko pobožnostjo običaja in načina življenja svojih prednikov. Ni ga naroda, kjer bi bilo rodbinsko življenje tako lepo razvito kakor pri židih. Sè spoštovanjem in začudeno moras gledati, kako roditelji ljubijo svojo deco, a kako deca spoštuje svoje stariše in kako so si rojaki med seboj udani. Obiteljski duh postaja pri njih narodni duh, koji se z bedo in nesrečo še bolj utrjuje. Radodarnost židov bogatašev do židov siromakov je uprav brezmejna. Nadalje mora se povdariti, kako so židovi v svoji stroki marljivi in neutrudljivi a pri tem vedno zmerni. Teško boš videl pijanega žida. Sè svojo neobično marljivostjo in izredno zmernostjo dospe mnogi židi do znatnega blagostanja, saj sè zvijačo, bistrim umom in prevarami bi ne prišel tako daleč.

Kako je v židih prirojena težnja za boljšo naobrazbo! Koliko sinov siromašnih židov so že postali učenjaki, in ugledni zdravniki!

Veliko število židovske mladeži v srednjih šolah v Rusiji ni v nikakem razmerji sè številom prebivalcev. Vselej tudi ni težnja za duševno naobrazbo, ki sili žide v šolo, ampak zavest, da naobrazba daje človeku prav tako kakor bogastvo moč in silo ter ugled in blagostanje.

Duševna kultura v Rusiji.

Izpregovorimo najprej o izobraževališčih za ženske. Poleg »institutov« za odgojo veleposestniških hčera, katere je ustanovila Katarina II., osnovani so že od davnih časov zavodi, koji so odgovarjali vsem potrebam in v katere so se sprejemale učenke izmed vseh stanov. To so ženske gimnazije (7 razredov) in progimnazije (4 razredi). Prve take gimnazije so osnovane gotovo že pred 100 leti pod pokroviteljstvom carice Marije Feodorovne, koja ima izrednih zaslug za naobrazbo ženske mladeži. Njenemu prekrasnemu zgledu sledé vse ruske carice. V novejšem času je v vsem 121 ženskih gimnazij z 39.000 učenkami (v Poljskej 13 s 4000 učenkami) ter 170 progimnazij z 26.000 učenkami (v Poljskej 4 s 500 učenkami) in 27 »institutov« za gospice (8000 učenk). Višjo naobrazbo dobivajo deklice v višjih zavodih in to v Petrogradu v odgojevališči plemenitaških hčer

v Aleksandrovej šoli, v Pavlovem institutu itd., v Moskvi v Katarininem zavodu, v Aleksandrovej šoli, Nikolajevem sirotišči itd. Nikjer v Evropi se ni tako razvilo znanstveno naobrazenje deklic kakor v Rusiji, nikjer se jim ni tako olajšal pristop do svobode in državnih služb, pošte, brzojava itd. Za višje izobrazenje ženskega spola so »višje ženske kursy«, v koje sprejemajo devojke, ki so dovršile gimnazijo z ugodnim uspehom; delijo se na tečaje ter nadomeščajo na nek način ženska vseučilišča. Za one deklice pa, ki ne morejo pohajati teh kurzov, uvedeni so na nekih gimnazijah »publičnije ženske kursy«, kjer se v javnih predavanjih spopolnuje srednje žensko znanje. Zdravilstva se uči dandanes na stotine ruskih deklic deloma doma, deloma v tujini, osobito v Švici. Razven šol, koje vzdržava država, je v Rusiji še veliko število privatnih šol. (Dalje prihodnjitč).

† Karolina Světa.

Dne 7. t. l. je umrla v Pragi največja češka pisateljica Karolina Světa. Njeni mnogoštevilni spisi niso samo najljubše štivo sedanje generacije, temveč imajo stalno vrednost v češki književnosti.

Ivana Rott (to je njeno rodbinsko ime) se je rodila dne 24. februvarja 1830. v Pragi. Njena prva vzgoja je bila nemška, z malo francoščine po vrhu. Bile so na Češkem tedaj take razmere, kakor so bile v Slovencih gledé ženske odgoje še pred malo časa. Praško meščanstvo — bogati kupci iz vseh mogočih krajev, neodločnega narodnega pokolenja — ni imelo drugih idealov, kakor dobiček, bogastvo in njegove ugodnosti. Staro plemstvo češko pa v svojih starinskih palačah je bilo slepo in gluho za ostalo življenje v mestu. Le tu in tam se je trudilo nekoliko mož vzbuditi narodno zavest, negujoč rodni jezik; ali njih tiho in skromno delovanje se ni še opazalo v javnosti.

Domači učitelj Peter Mužák je probudil jasno narodno zavest v mladi deklici. Pesem »Kde dom je můj?« je izvabila Ivani in njeni sestri Sofiji solze ganjenosti; 48. leta vidimo že mlado zaročenko dobrosrčnega profesorja Mužáka na plesu, prirejenem v čast udeležiteljem slovanskega shoda, v narodni noši. Od sedaj se je Ivana živo zanimala ne le za narodni, temveč tudi za politični in društveni pokret tedanje burne dobe. O tem svedočijo njene poznejše črtice,

kakor »Pan a sluha«, »Bludička«, »Z ovzduší barikád«, »Mlha« itd., v katerih opisuje Prago ob času barikad.

Leta 52. se je poročila s prof. Mužákom, ali že bodočnega leta je plakala nad grobom svoje hčerke. Od tega časa je vedno bolehal. Najrajši je bivala v rodnem kraju svojega moža, na Ještědskem gorovju, v vasi Světli*), pozneje v Dolnih Pasekah. Tu je spoznala prosti narod češki, njegovo trpljenje, stremljenje in delovanje. Vi dela je, da je v prostem kmetskem narodu koren, iz katerega so bile pognale zelene mladike češkega kraljestva: mladike so bile polomljene in sežgane, ali koren tiči globoko v materi zemlji ter poganja zopet in zopet nove mladike.

Ta prosti narod opisuje Světla v svojih neštevilnih ještědskih povestih. Njeno pripovedovanje je semtertje neverojetno, kajti ona motri življenje iz višjega stališča, njeni junaki so širitelji globokih tez in programov.

Najznamenitejši so štirje romani: »Vesnický roman«, »Kříž u potoka«, »Frantina« in »Nemodlenec«. V njih se zrcali cela fisio-nomija Světle. Osobito »Nemodlenec« je izmed najbolj globoko zasnovanih romanov češke književnosti. Poslednja njena dva romana »Zvypravování staré žebračky« in »V Hložinách« ne dosežata, kar se tiče idej, njenih prejšnjih del, toda v karakteristiki in v podrobnostih vendar ne zaostajata za drugimi.

Osobito veljavo imajo njene novelice in pripovedke Ještědske pod naslovom »Povídki a novelly« in »Kresby z Ještědi«, v katerih so kristalizovane ideje, katere je razvila v svojih večjih romanih. Med temi je tudi »Hubička«, katero je Smetana vglasbil in se kot opera poje na čeških in drugih odrih.

V svojih prazkih povestih nam črta osobito temne strani velikomestnega življenja. V prvem velikem in svojem najstarejšem romanu »Prvné Česka« se drži še stare šole, po katerej je bilo v romanih mnogo dejanja in veliko oseb, a že v drugem svojem romanu: »Na úsvitě« ostavlja stare forme in povzdiguje narodno zavest in narodno probujenje. Za tem prideta romana »Poslední paní Hlohovská« in »Černý Petříček«. Najdovršenejše delo v tem ciklu je pa »Zvonečková královna«.

Večina njenih malih spisov je tendencijozna, ker obdelava n. pr. češko šolstvo, kozmopolitizem in žensko vprašanje. Spisala je tudi za deco nekaj prekrasnih in preljubeznivih stvari.

Izdala je dva zvezka Memoirov pod naslovom »Upomínsky in z literarního soukromí« in sicer še leta 1898.

*) Od todí njeno pisatejsko ime Karolina Svetla.

Njen impozantni in krasni pogreb je pokazal, kako je bila Světla obče ljubljena in spoštovana ne samo radi svojih literarnih del, ampak posebno tudi radi svojega človekoljubja in dobrote. Zastopano je bilo na tem pogrebu vse češko novinarstvo od največje revije do najmanjšega lističa, a njen životopis in njene slike ima večina čeških listov, spomin njen pa bode večno živel v hvaležnih jej slovanskih srcih.

Književnost in umetnost.

»Benko Bot«. »Prosvjeta« piše o predstavi te Markovičeve drame: »Gledališka sezona se je pričela z uprizoritvijo Markovičevega »Benka Bota«. Gledališče je bilo slabo obiskano. Drama se je predstavljala prvikrat. Marković je izvrsten hrvatski pesnik; s tem delom se je začela gledališka sezona, predstava se je vršila prve dni meseca. Igrali so najizvrstnejši igralci, vendar gledališče je bilo — prazno. (Prav kakor pri nas. Op. prel.) Ne moremo najti izraza, s kojim bi ožigosali tako postopanje zagrebškega občinstva, koje kakor da je ustvarjeno samo za pijačo, cirkuse in balerine. Ako pojde tako dalje, tedaj se gledališče lahko zapre, kajti vredno ni, da narod zameče toliko denarja, kojega si trdo služi sè svojimi žulji. Hvala upravi, da uprizorava naše komade; mi nečemo trditi, da so to sami biseri in drago kamenje, ali samo tako dobimo dramatiških pisateljev, ako bode nade, da se njihova dela uprizore. Tudi Shakespeare ni postal takoj Shakespeare ampak počasi. Sam Bog zna, koliko krasnih dram bi bil napisal naš Marković, ako bi se bila njegova drama vprizorila o pravem času pred dvajsetimi leti. In koliko drugih pesnikov bi mu sledilo! Uživiti se v misli pesnika »Benka Bota« ni lahko, kajti znano je, da je Marković eden najglobokejših mislilcev hrvatske domovine. Zato se njegove drame bolj uživajo, ko se čitajo, nego ko se predstavljajo. Vendar se mora priznati, da so pojedini prizori de-lovali na slušatelja tako pretresljivo, kakor je gotovo pesnik želel. Ko bi se bil »Benko Bot« predstavljan v 70. letu tega stoletja, bilo bi občinstvo elektrizovano. Gledališče bi bilo prenapolnjeno, ploskanje bi bilo frenetično in nič bi ne motilo popolnega oduševljenja. Pesnikov zanos, koji nas vodi skozi vso dramo, je ustvaril veličastnih slik, prekrasnih misli, pretresljivih prizorov, a vse je navdahnjeno z najčistejšim rodoljubjem. Da se ktero biserno zrnce ni zapazilo, krivi so pač igralci«.

Nova drama. »Resnica«, drama v treh dejanjih, se zove novo, izvorno dramatično delo, katero je izročil g. Etbin Kristan intendantci slovenskega gledališča. »Slov. Narod«.

»Slovenske cvetke«, podpouri po slovanskih napevih in »Mladi vojaki«, koračnica, vglasbil V. Parma. V zalogi Otona Fischerja v Ljubljani izšli sta v izdaji za klavir dve deli našega plodovitega skladatelja g. V. Parme. Podpouri ima več narodnih in drugih slovanskih pesmi, ki so med seboj s primernimi prehodi zvezani. Kratkemu uvodu sledijo: »Oj ta soldaški boben«, »Žezulinka kuha«, »Strune, milo se glasite«, »Složno, složno bračo mila«, »Lepa mati, mlada mati«, Hajdrihova »Luna sije«, jedna ruska narodna, »V nedeljo zgodaj vstala bom«, »Kaj doživel sem na sveti«, »Bratje Slavjani nad vrage«, »Pustna nedelja«, »Po gorah je ivje«, jedna češka narodna, »Tiha luna jasno sije« (Jenkova), tenor solospjev in Zajčev »V boj«, prvi del iz koračnice »Naprej« in končuje s srbsko narodno »Premisli se pa pij in rujno vince lij«. Potpouri, pisan v lahkem klavirskem slogu, bo tudi manj zvežbanemu igralcu dobro došel. — »Mladi vojaki«, koračnica nam je znana iz Jurčič-Kersnikovih-Govčkarjevih »Rokovnjačev«, ki so se v minoli gledališki sezoni igrali s popolnim uspehom večkrat. Znano je, da gosp. Parma melodije kaj lahko in prijetno tekò, in tudi v tej koračnici so res ljubke, in dasi priproste — besedam — otročji pesmi primerne — fine — neprisiljene. Veseli ženski zbor s spremljevanjem klavirja ali orkestra bo ž njo žel vsikdar, ako jo poje (pridejan je klavirski izdaji tudi tekst) zaželjeni uspeh. Gospod V. Parma ima že precej dobrih plesnih komadov in koračnic, in bi gotovo skupno izdajo teh v albamu občinstvo z veseljem pozdravilo in sprejelo. Koračnica »Mladi vojaki« imajo jako okusen nasloven list, kožoč četo dražestnih deklic v kostumu vojakov z lesenimi puškami in sabljicami. Tudi potpouri »Slovenske cvetke« ima lep nasloven list. Potpouri po 1 gld. in koračnica po 60 kr. dobiva se pri založniku O. Fischerju ali pri g. Schwentnerju, knjigotržcu v Ljubljani. »Sl. Narod«.

Našim pijanistinjam bodi to izdanje toplo priporočeno!

Vsebina 18. št. »Prosvjete«: Dragošić Higin: »Kroz more jada«, roman iz hrvatske prošlosti (nastavak). — Davila pl. Hinko: »Zagorska ruža«, pripoviest V. iz X. veka (nastavak). — S. Brusina: »Geronticus eremita« (I.) Ražanj ilirski. — Katalinić Jeretov Rikard: »Léon Dierx«. — Deželić Velimir dr.: »Kopnom i morem«. — I. N. Potapenko: »Neobično sredstvo«, preveo Milan pl. Mareković. — Sinkiewicz Henryk: »Quo vadis?« pripoviest iz dobe cara Nerona,

preveo dr. Avg. Harambašić (nastavak). — Sabić Marin: »Savrem ena književnost u Španjolskoj« (nastavak). — Listak.

Slike: Puljaski Kazimir: »Ulani«. — Settig H.: »Gladna družina«. — Stallaert J.: »Edip i Antigona«. — Kossak Juliusz: »Bitka kod Peterswalda 1813«. — »Dr. Prešern«. — »Kuća u kojoj se je rodio Prešern«. — »Članovi mirovne konferencije u Haagu«. — »Most Aleksandra III. u Parizu«. — »Most Aleksandra III. sa Sene«. — »Anarkisti u crkvi sv. Josipa: glavni žrtvenik«. — »Anarkisti u crkvi sv. Josipa: u jednom krilu crkve«. — »Phalacrocorax ex Illyrio missus«. — »Geronticus eremita (I).«

Krasni, ilustrovani list priporočam našim Slovenkam zopet najtopleje.

Razno.

Strindberg. Letos praznuje eden najslavnejših švedskih pisateljev, Avgust Strindberg, petdesetletnico svojega delovanja. Malokateri pisatelj je imel tako evolucijo v svojem delovanju kakor Strindberg. Sam piše v svojem »Inferno«: »Izprva sem bil poln iskrene vere. Vi sami ste me storili svobodomiselnega. Potem sem postal deista a iz tega zopet religiozni mislitelj. Naklonjen idejam človeštva delal sem z vsemi silami za socializem. Vse, kar sem prerokoval, vse ste mi uničili.«

Strindberg je začel kakor deista ter se boril za svobodo zavesti, potem so ga zanimali etični in socialni problemi, zatem je postal naturalist in Nitschejanec, iz tega mistik in človek bi skoro rekel vernik.

V zadnji dobi je napisal tri velika dela: »Inferno«, »Legende« in »V Damask«.

Doma.

Kako je spoznati strupene glive? Starih, črvivih in prhkkih gliv ne vzemi nikdar. 2. Mlečna gliva je vedno sumljiva. 3. Strupene glive imajo naprijeten duh, posebno če jih riblješ mej prsti. 4. Ako prelomiš strupeno glivo, ali če jo prerežeš, kar je še bolje, postane vrezna plošča modra (a ne zmeraj). 5. Če vzameš košček strupene glive v usta (to smeš slobodno storiti, kajti od jedne glive še nihče

ne umrje in od malega koščeka te ne bode želodec bolel) — te bode na jeziku ščemel in bodel. Z rudečo mušnico, koje vsakdo pozna, se lahko poskuša. (Deutsche allg. Zeitung für Landwirtschaft.)

Kompot iz orehov. Zelene orehke treba s pletilko parkrat prebsti. Ako ne gre lahko, so orehi že prestari. Deni jih v čisto vodo, koje moraš vsaki dan enkrat ali dvakrat premeniti. To delaj 14 dnij. Potem jih skuhaj na pol mehko v nekoliko posoljeni vodi. Med tem si pripravi cukreno vodo. Za vsak kilo orehov 1 kg. cukra. Tu notri deni orehe. Drugi dan odlij cukreno vodo, zavri jo zopet ter jo vlij takoj spet na orehe. To ponavljaj vsaki dan čez 14 dnij, ali vsaj tako dolgo, da bo voda tako gosta kakor sirup pa skoro črna. Potem dobro zaveži posode ter jih spravi na hladen kraj.

»Frick's Rundschau«.

Liker iz orehov: $\frac{1}{2}$ kg. zelenih, zdrobljenih orehov polij z 2 litri finega špirta ter ga pusti v steklenici 2 tedna na solncu digerirati. Potem odcedi ter pridene tekočini 7 gr. stolčenih dišečih klinčkov in 15 gr. cimeta ter pusti zopet jeden teden na solncu digerirati. Skupaj 380 gr. cukra v 1 l vode, vlij to k prejšnji tekočini, precedi ter napolni male steklenice, koje morajo v kleti ležati pol leta.

»Frik's Rundschau«.

Da se petroljke dobro očistijo, drgni jih znotraj in zunaj z suhim pepelom od drv ter potem s capo obriši. Steklo bode čisto in svetlo. Ako se oblečeš za to delo v stare rokavice, si rok nič ne zamažeš, ker ni treba čiščenju nobene tekočine. Fundgrube.

Kako se napravi suho sadje za prikuho. Suho sadje napraviš za prikuho, ako je kuhaš z vinom, sladkorjem in z vodo do mehkega.

Kako ohladiti pijačo brez leda? Jako jednostavno sredstvo je sledeče: Ovij steklenico z mokro capo ter jo postavi na odprto okno. Potem odpri vrata, da nastane prepih. Izhlapevajoča voda v capi odteguje steklenici veliko topline ter zniža temperaturo pijače.

»Frick's Rundschau.«

Opozarjamo vse gg. naročnice na nakaznice, ki so priložene današnjemu listu in prosimo, da se jih v kratkem poslužijo. Vsem onim, ki do prihodnje številke ne poravnajo naročnine za tekoče četrletje, ustavimo list.

Naročnina se plačuje naprej. Prosimo, da se blagovoli naročnina redno plačevati, ker nam je s tem prihranjenega mnogo dela in sitnosti.

Uprava „Slovenke“.